

FUQOROLIK JAMIYATINI RIVOJLANTIRISHDA MAHALLA INTITUTINING O'RNI

Abdusaitova Munisa Sunnat qizi

Samarqand davlat universiteti Kattaqo'rg'on filiali

Aniq va tabiiy fanlar fakulteti

Raqamli texnologiyalar va iqtisodiyot kafedrası

Ijtimoiy ish yo'nalishi talabasi

@abdusaitovamunisagmail.com

Annotatsiya: Fuqorolik jamiyati zamonaviy davlat va jamiyatning asosiy tarkibiy qismi bo'lib, uning barqarorligi, taraqqiyoti va farovonligi ko'p jihatdan fuqarolarning faol ishtirokiga bog'liq. Fuqorolik jamiyatining rivojlanishi esa o'z navbatida mahalla institutining faoliyati bilan chambarchas bog'liqdir. Mahalla – bu nafaqat maishiy va ijtimoiy muammolarni hal qilish markazi, balki fuqarolarning huquqiy madaniyatini oshirish, ularni jamiyat hayotiga faol jalb qilishda muhim rol o'ynaydigan ijtimoiy institutdir.

Kalit so'zlar: jamiyat, davlat, nazorat, mahalla instituti, madaniyat, huquqiy tizim, huquq.

Аннотация: Гражданское общество является важнейшей составляющей современного государства и общества, а его стабильность, развитие и благополучие во многом зависят от активного участия граждан. Развитие гражданского общества, в свою очередь, тесно связано с деятельностью института махалли. Махалля является не только центром решения бытовых и общественных проблем, но и социальным институтом, играющим важную роль в повышении правовой культуры граждан и активном вовлечении их в общественную жизнь.

Ключевые слова: общество, государство, контроль, институт махалли, культура, правовая система, право.

Abstract: Civil society is a key component of a modern state and society, and its stability, development and well-being largely depend on the active participation of citizens. The development of civil society, in turn, is closely related to the activities of the mahalla institution. The mahalla is not only a center for solving domestic and social problems, but also a social institution that plays an important role in improving the legal culture of citizens and actively involving them in public life.

Keywords: society, state, control, mahalla institution, culture, legal system, law.

KIRISH

Mahalla jamiyatning eng kichik, ammo eng muhim bo‘g‘ini hisoblanadi. U nafaqat o‘zining an‘anaviy ijtimoiy tuzilishi bilan ajralib turadi, balki o‘ziga xos boshqaruv tizimi, ijtimoiy nazorat mexanizmlari va madaniy qadriyatlarni saqlashda ham muhim ahamiyatga ega. Mahalla aholining kundalik hayotidagi muammolarni hal qilish, oilalararo munosabatlarni tartibga solish, yoshlarni tarbiyalash, xotin-qizlar va keksalarni qo‘llab-quvvatlash kabi ko‘plab funksiyalarni bajaradi. Shu tariqa, mahalla fuqarolik jamiyatining barqarorligi va rivojlanishining poydevorini tashkil etadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mahalla institutining fuqarolik jamiyatini rivojlantirishdagi roli bir necha asosiy yo‘nalishlarda namoyon bo‘ladi. Avvalo, mahalla fuqarolarning o‘zaro muloqotini ta‘minlaydi, ularni birlashtiradi va jamiyatning ijtimoiy birdamligini mustahkamlaydi. Bu jarayonda mahalla raislari va faollarining faoliyati katta ahamiyatga ega. Ular fuqarolarning muammolarini o‘rganib, ularni hal qilish uchun tegishli tashkilotlar bilan hamkorlik qiladi, shuningdek, fuqarolarning davlat siyosatiga, ijtimoiy va iqtisodiy dasturlarga jalb etilishini ta‘minlaydi. Mahalla institutining yana bir muhim vazifasi – fuqarolarning huquqiy madaniyatini oshirishdir. Mahalla organlari tomonidan tashkil etiladigan seminarlar, uchrashuvlar va targ‘ibot tadbirlari orqali aholiga huquqiy bilimlar yetkaziladi, ularning huquq va majburiyatlari tushuntiriladi. Bu esa fuqarolarning o‘z huquqlarini himoya qilish, qonunlarga rioya qilish va ijtimoiy tartibni saqlashda faol bo‘lishlariga xizmat qiladi. Shuningdek, mahalla fuqarolar o‘rtasida ijtimoiy adolat va tenglik tamoyillarini mustahkamlashga ko‘maklashadi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Mahalla institutining yoshlar tarbiyasidagi o‘rni ham beqiyosdir. Yoshlar – jamiyatning kelajagi, ularning to‘g‘ri tarbiyasi va ijtimoiy faolligi mamlakatning barqaror rivojlanishining garovidir. Mahalla yoshlarni ijtimoiy hayotga jalb etish, ularni zararli odatlardan saqlash, ma‘naviy va madaniy qadriyatlarni singdirish borasida keng ko‘lamli ishlarni amalga oshiradi. Yoshlar uchun sport, madaniy va ma‘rifiy tadbirlar tashkil etish, ularning ijodkorligini rivojlantirish, kasb-hunar o‘rganishlariga ko‘maklashish kabi faoliyatlar mahalla tomonidan muntazam olib boriladi. Mahalla oila institutining mustahkamlanishida ham muhim rol o‘ynaydi. Oilaning ijtimoiy muhitda barqarorligi va sog‘lom rivojlanishi mahalla orqali ta‘minlanadi. Mahalla organlari oilalar o‘rtasidagi nizolarni hal qilishda vositachilik qiladi, oilaviy qadriyatlarni targ‘ib qiladi, bolalar va qariyalar uchun ijtimoiy yordam ko‘rsatadi. Bu esa jamiyatda ijtimoiy barqarorlik va tinchlikni ta‘minlashga xizmat qiladi.[1]

Mahalla institutining iqtisodiy rivojlanishga qo‘shgan hissasi ham katta. Mahalla aholisi o‘rtasida tadbirkorlikni rivojlantirish, ish o‘rinlarini yaratish, mahalliy resurslardan samarali foydalanish borasida ko‘plab tashabbuslar amalga oshiriladi.

Mahalla organlari davlat va nodavlat tashkilotlari bilan hamkorlikda ijtimoiy yordam dasturlarini amalga oshiradi, kambagʻallikni kamaytirishga qaratilgan loyihalarni qoʻllab-quvvatlaydi. Bu esa fuqarolarning hayot darajasini oshirish, ularning iqtisodiy mustaqilligini taʼminlashga xizmat qiladi.[2]

Mahalla institutining ijtimoiy himoya tizimidagi roli ham alohida taʼkidlanadi. Keksalar, nogironlar, kam taʼminlangan oilalar va boshqa ijtimoiy himoyaga muhtoj guruhlar mahalla tomonidan doimiy eʼtibor va yordamga ega boʻladi. Mahalla organlari ularning muammolarini aniqlab, davlat va jamoatchilik tomonidan koʻrsatiladigan yordamlarni muvofiqlashtiradi. Bu esa jamiyatda ijtimoiy adolat va birdamlikni mustahkamlashga xizmat qiladi.[3]

Mahalla institutining davlat boshqaruvi tizimidagi oʻrni ham muhimdir. Mahalla oʻzining anʼanaviy boshqaruv tizimi orqali aholining ehtiyojlarini davlat organlariga yetkazadi, davlat siyosatini mahallaga yetkazishda vositachi boʻladi. Shu bilan birga, mahalla fuqarolarning davlat idoralari bilan muloqotini osonlashtiradi, ularning muammolarini tez va samarali hal qilishga koʻmaklashadi. Bu esa davlat va fuqarolar oʻrtasidagi ishonchni oshirishga xizmat qiladi. Mahalla institutining madaniy-maʼrifiy faoliyati ham fuqarolik jamiyatini rivojlantirishda katta ahamiyatga ega. Mahalla oʻzining anʼanaviy qadriyatlarini saqlab qolish, yosh avlodga yetkazish, milliy madaniyatni rivojlantirish borasida keng koʻlamli ishlarni amalga oshiradi. Bu esa fuqarolarning oʻzligini anglash, milliy gʻurur va birlikni mustahkamlashga xizmat qiladi. Shuningdek, mahalla institutining fuqarolarning ijtimoiy faolligini oshirishdagi roli ham katta. Mahalla fuqarolarni turli ijtimoiy, siyosiy va iqtisodiy jarayonlarga jalb qilish, ularning oʻz fikrini erkin ifoda etish imkoniyatlarini yaratish orqali fuqarolik jamiyatining rivojlanishiga xizmat qiladi. Mahalla – bu fuqarolarning oʻzaro yordam va hamkorlik asosida jamiyat hayotida faol ishtirok etadigan muhim maydon hisoblanadi. Mahalla institutining fuqarolik jamiyatini rivojlantirishdagi roli nafaqat amaliy, balki nazariy jihatdan ham oʻrganilishi zarur. Mahalla faoliyatining samaradorligini oshirish, uning ijtimoiy funksiyalarini kengaytirish, yangi zamonaviy shakllarini yaratish orqali fuqarolik jamiyati yanada mustahkamlanadi. Shu maqsadda mahalla institutining faoliyatini yanada takomillashtirish, ularni davlat siyosati bilan uygʻunlashtirish, fuqarolarning ehtiyojlariga moslashtirish lozim.[4]

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, mahalla instituti fuqarolik jamiyatining rivojlanishida markaziy oʻrin tutadi. U fuqarolarni birlashtiradi, ularning ijtimoiy, madaniy, iqtisodiy va huquqiy ehtiyojlarini qondiradi, jamiyatning barqarorligi va farovonligini taʼminlaydi. Mahalla orqali fuqarolarning oʻzaro hamkorligi va oʻzligini anglashi kuchayadi, yoshlar tarbiyasi, oilalarning mustahkamligi, ijtimoiy himoya tizimi samaradorligi oshadi. Shu bois, mahalla institutini yanada rivojlantirish, uning

imkoniyatlarini kengaytirish va zamonaviylashtirish fuqarolik jamiyatining mustahkam poydevorini yaratishda muhim ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Axmedov, S. "Mahalla va fuqarolik jamiyati: ijtimoiy taraqqiyot yo‘li". Toshkent: O‘zbekistonda ijtimoiy fanlar nashriyoti, 2018.
2. Karimova, N. "Fuqarolik jamiyati va mahalla institutining zamonaviy roli". Toshkent: Fan va taraqqiyot nashriyoti, 2020.
3. Islomov, T. "Mahalla institutining ijtimoiy funksiyalari va jamiyat taraqqiyotidagi ahamiyati". Samarqand: Samarqand universiteti nashriyoti, 2019.
4. Rasulov, J. "Mahalla va fuqarolik jamiyati: nazariy va amaliy jihatlar". Toshkent: Ilm-fan nashriyoti, 2021.
5. Yusupova, M. "O‘zbekiston mahalla tizimi va fuqarolik jamiyati rivoji". Buxoro: Buxoro davlat universiteti nashriyoti, 2017.
6. Mirzaev, A. "Mahallaning ijtimoiy-iqtisodiy roli va fuqarolik jamiyati". Toshkent: Iqtisodiyot va ijtimoiyot nashriyoti, 2019.
7. Tursunov, D. "Mahalla institutining yoshlarni tarbiyalashdagi o‘rni". Namangan: Namangan davlat universiteti nashriyoti, 2022.